

Jeles András

Papírhajók

könyvrészlet

R. Musil: *Úgy látom, nincs kizárva, hogy egy teljes élet összes gondolatának tökéletesen adekvát regisztere, lett legyen látszólag minden egység híján, megrázó művészi hatás forrása lehetne.*

C. McCarthy: „...Történet a maradványokból, néhány csontból, a holtak szavaiból. Hogyan lehetne ebből felépíteni egy egész világot?”

Kertész Imre: „Nem az én sorsom volt, de én éltem végig” (Sorstalanság)

R. Safranski: „Minden egész túl kevés a részletek tömegéhez képest”

...

1945. Berlin

„Sorba álltak, egyik a másik után, legalább húszan voltak.” Holtsápadt arcán úgy csüng feldagadt ajka, mint az érett szilva... Szótlatlanul nyitja szét a blúzt, feltárva agyonharapdált, kék-zöld mellét... „Imádkoztam közben, Istenem, köszönöm neked, hogy be vagyok rúgva.”

Két asszony egy kiegészített mentőautót tol az utcán, a mentőben pléddel letakart öregasszony fekszik, arca vértelen, de még él...

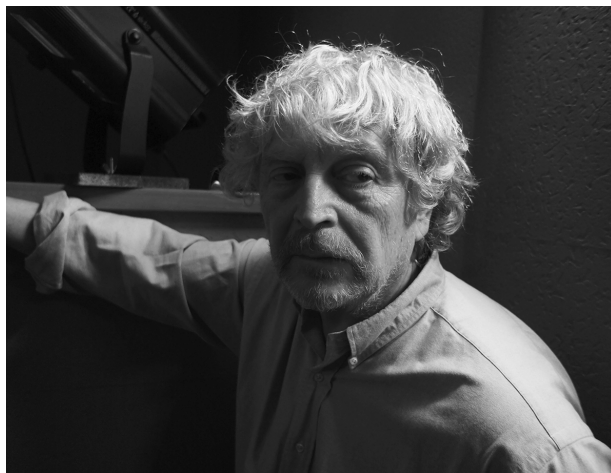
Törmelékek között három pár sír, három házaspár, három közös öngyilkosság. Egy kövön öregasszony kuporog, száját folyton mozgatja, mintha rázna. Keresztféle díszíti a sírt, egy fehérre mázolt ajtókeret két darabja, dróttal csálén összekötve. Egy orosz katona vörös brokátfüggönyvel a karján masírozik el mellettük. Vidáman valami disznóságot kiabál.

Az ágy alatt találtam egy üvegből készült kis vörös csillagot meg egy óvszert.

Kátrányos koporsó egy kizikocsira kötve. Egy férfi és egy nő tolja a kocsit, a koporsón egykedvű kisgyerek ül.

...

Ha nem követném figyelemmel – például ezekben a feljegyzésekben – a belső történéseket, úgy sejtem, egy szinte mozdulatlan, értelmetlen, álomszerűen fodrozódó, egyre elsötétülő felszín volna az idő, amely van, egyre van, nem mozdul, *stagnál*, míg

Fotó: Kőbányai János

egy ponton túl – mintha mindmostanáig merő káprázat lett volna minden – már nem lenne, vagy elváltoznék olyképpen, hogy nem is értesülnénk e változásról.

...

Mint kissrác koromban, mikor a medence partján a víz fölé hajló trambulinra várakozva sort állt az ember, libabőrösen, vacogva, a klottgatyás, elkékvált ajkú, a víz hidegét árasztó kollégák között – nos, eljött, visszatért ugyanez, most is valami hasonló izgalom remegtet: „*nemsokára már, azt hiszem, én következem!*”

...

Valaki ezt a fordulatot használja: „a napok természete”. Nem tudom, mi lehet ez, utóbb valami mégis megszólal bennem, ezt mondja: olyan, mint 56-ban, gyerekfejjel az utcákat borító üvegcserepen járni, és: *viharkabátos, lódenkabátos sovány emberek, szürke romok, hullák, kiegészített harckocsik.* Ezekben a nyitott harckocsikban olykor óvodás méretűvé zsugorodott katonák, a belek nem égtek meg, érintetlennek látszódnak, ragyognak az óvodai csendes pihenő alvás pózába dermedt egyenruhás kispajtások teste közepén, szóval ez *ötvenhat*, és: az erről-arról, exkluzív füttyentéssel érkező ezüst lövedé-

kek... És megértem, hogy ilyen káprázatos, gyors és egyszerű a halál...

...

Nélkülem ezek a vonatok – jelenti ki a Német Birodalmi Vasutak 33. ügyosztályának vezetője tárgyilagos büszkeséggel – soha nem jutottak volna célba.

...

Az intuíció a megfoghatatlan gongütő, amellyel valóságos zengést gerjeszthetünk.

...

A kétségbeesést – mint tapasztalom – párhuzamos elhülyülés kíséri. Úgyhogy, ha netán stílus kibontakozást, formát, ilyesmit reméltünk volna ettől, hát – lássuk be – pofára estünk. Nem hogy átmeneti – pláne *végso!* – menedékhez jutottunk volna, ellenkezőleg: helyzetünk paródiájára találtunk a kétségbeesés színpompás stációiban, változatos és gonosz alkalmáiban.

...

Stratégia

...Én pedig, a játék szellemében, ennek végletes, szokatlan lehetőségeit próbálgatva, (egy bizonyos jellembeli furcsaság ösztönzésére) a már-már fantasztikusnak ható igazmondással álltam elő, arra számítva, hogy az ellenérdekű játékos ezt majd a hazugság-ceremónia részeként értékeli...

...

Antigoné

„...ki tudja, odaát...?”

...

Egy polgár vallomásai

A haldokló „a csatakos, halványsárga falombot nézte, fél háromkor azt mondta: köd van.”

...

Korhangulat

„...hazánk szerencsétlen viszonyai által elősegített bélyegengülésben történt gyászos elhunytá alkalmából...”

...

Egyedül a butaság demokratikus – írja K. I.

Ezt én így mondanám: egyedül az ostobaság közös. És aki ebből a közösből kiáll, kihangzik, annak meggyűlik a baja a masszával, az animális, alpári egyöntetűséggel.

...

Ez itt nem valóság, hanem a *nem-valóság* orgiája.

...

Mit kezdjen az ember iszonyatos belátásaival, pontosabban: mit kezdjünk mindazzal, amit – jobb híján – beláthatatlannak nevezünk.

(Különös beidegződés, hogy többnyire *kifelé* próbálkozunk.)

...

Az, hogy a kereszténység – kezdve az Evangéliumokon – mit művelt stílus értelemben az eredeti történettel, felhívja a figyelmet arra, hogy – ha igény van rá – olykor egész kultúrák meghamisítatnak. (Hogy befogadás, elsajátítás útján, vagy vasvesszővel, terrorral, törvényekkel, az – a végeredményt tekintve – szinte mindegy.)

...

Egy jámbor lélek (Flaubert)

„Leginkább az keserítette, hogy el kell hagynia a szobáját (ti. az örökösök eladják a feje felől a házat), ahol szegény Lulunak olyan kényelmes lakása volt. Szorongva nézte őt (a kitömött papagájt), míg a Szentlélekhez fohászkodott, majd bálványimádó szenvedélyének engedve, letérdelt a papagáj elé, és hozzá imádkozott. A padlásablakon betáncoló napfény olykor a madár üvegszemére esett, és nagy, fényes sugárban szökött vissza, ami elbűvölte Felicitét.”

(Íme, Csehov és Maupassant szelleme kézen fogva lejtének. Flaubert derűsen néz utánuk.)

...

Az asszony fürdés után, lepedőbe burkolózva érkezik, nedvesen, illatosan: *temetői illatokat áraszt*, a friss temetői virágok jellegzetes szagát hagyja maga után, a legfrissebb halottakat borító, pompásan viruló virágok jó szagát, ahogy pazar halomba gyűlve nyugszanak, várnak a hosszantartó rothadásra.

...

„Felbomló emberi tetemek földje” – így nevezi nevén Muszorgszkij Petrográdot.

Úgy tetszik, a város a későbbiekben mintha csak ennek a leírásnak igyekezett volna egyre mohóbban megfelelni.

...

Életem, mint a tó felszínére lecsapó fecske, egyetlen pillanatra és nyomtalanul érintkezik a jelenvalósággal. Visszanézek, igen, alattam a nagy, rendületlen, sötét víztükör.

...

Érdekes: egyesek kijelentették, hogy kivel hajlandóak, és kivel nem: együtt utazni *Auschwitzba*, a marhavagonokban.

...

A gettó templomában a vak, süket, néma és nyomorék gyerekek...

...

Ügyelni kellett a kanárisárga csillag szeplőtelen mi-voltára.

...

A tébolyda lakói megérkeznek a gettóba. Ahogy bámulnak – elképedve és saját állapotukkal szinte felhagyva, kiakadva, ahogy értetlenül figyelik a külvilágot, amely íme, bomlottabb, zűrösebb, kiszámíthatatlanabb, mint odáig az ő szegény elméjük, agyuk...

...

Belül, a gettó falánál imádkozó férfiak a mellüket csapkodva gajdolgák: „csaló, бүдös, bolsevik zsidó vagyok, csaló, бүдös, bolsevik...”

A törvény és az állam emberei pedig, akiket a csaló, бүдös zsidó-bolsevik adópengőiből tart fenn az állam, mozdulatlan arccal ácsorognak a csaló, бүдös (stb.) zsidók mögött, és szemmel láthatóan unatkoznak.

...

A csendőr is ember (becsületes, magyar ember és családapa): kikapcsolódásra, szórakozásra vágyik: púposokat birkóztat a gettóudvaron.

...

Snóbli (KZ)

A srácok benyúltak a hónuk alá, kimarkoltak onnan egy adag tetűt, öklüket a többi ököl közé tolták és „beszéltek”: kilenc, huszonhárom stb. (Hogy a nyerevény mi lehetett, azt csak találgatom.)

...

Másképpen indultam, ígéretesen. Megígértem magamnak, hogy nem vergődni, repülni fogok, és majd nem veszem észre, hogy egy halál-tó hullámszik alattam. Egy sötét, vigasztalan és nevetséges ország. Elhatároztam, hogy nem fog tönkretenni. Érzéketlenné teszem magam még a köveiből is sugárzó tragédiára. Majd *idegen leszek*, nem fogom érteni a bennszülöttek nyelvét...

...

Megrendítő tény, hogy már a galileai tanító mozgalmának kezdeteinél ott látjuk ólálkodni a neofita Sault, az ideológust, aki ettől kezdve levakarhatatlan lesz Jeshuról, a szenvedő lényről, akinek élete és tanításai földcsuszamlásszerű hatással vannak környezetére és kortársai sorsára, lelki (vallási) életére, a többi között erre a Saulra is, aki elfordulván a Tanítástól, amelyben élt és formálódott, vallást fabrikált Jeshu (Jézus) szenvedéseiből és mondásaiból. És ez a szereposztás – természetesen – már önmagában vészjósló: merev életellenesség, dogma és teológia a vallási képességek és érzékenység kiteljesítése helyett, majd általános lelki és szellemi lealjasodás, a gátlástalan hazudozás teológiaként való intézményesítése, a korrupció, mint dogmákkal szentesített egyházi gyakorlat – – végtelenségig lehet sorolni a *Jeshu-Saul* kettősség következményeit, amelyek utóbb beépültek a kultúra valamennyi aktusába (a politikai és a művészeti élet jelenségeitől kezdve egészen az úgynevezett szerelmi életig).

...

De furcsa, fel-felmerül olykor az emlékezetre érdeemes epizódok közül egy teljesen érdektelen: Z. felé haladva, valahol a Balaton déli partjához közel egy kis falu kocsmájában rántottát reggelizek. És jól érzem magam. (Mókás, még leírni is, mert ennyi az egész.) Mindössze annyit említhetek még evvel kapcsolatban, hogy emberséges volt a kiszolgálás, emberséges volt minden mozdulat, a rántotta, a friss kenyér, a kockás abrosz, a vizeskancsó az asztalon, a pénztárgép hangja, és a helybeliek békés diftongusai is, amelyek szinte álomba ringattak, mint lustán mozgó hullámok szokták a nyaralókat. Igen, bizonyos melankóliával ismerem el, hogy boldog voltam.

...

Ha sikerült, ha megvalósítottad, akkor aztán szabad vagy: magányos, mint egy éjjeliőr.

...

Érthetetlen, elismerem, mégis így van: a tavasz bűnbánatra indít; mindig hirtelen, meglepetést keltve bukkan elő a mély árnyékok mélyéről a kertben, akár egy szégyenében égő barbár menyasszony. És ilyenkor én – nincs mit tenni –, szorongással telve megkérdem: „– Kisasszonyka, ha meg nem sértem, segíthetnék esetleg valamiben?”

...

Gyerekek: „Csúnya szél, azt mondom, gyere le az ágról!”

...

A rózsa se szebb, vagy a japánbirs virága, mint a lugas-szőlő gyenge hajtásai, ezek a harmatos amettiszt-iniciálék, amint a zord kacsokon egymás után feltünedeznek a hajnali ködben.

...

...Tarts ki még, légy türelmes, hogy venné ki magát, ha – mint egy csapszékéből – az ajtót kirúgva távozol?

...

Anyám telefonál. Ömlik belőle a szó, dühödt, fenyegetőzik, de hogy mi a témája ennek a histerico-comico áriának, azt nem lehet tudni. Ez a kísérteties attak, ez is mehet a „fájdalmas és abszurd” feliratú dossziéba. (Egy azonban világos: ez a meszesedő elme egy küldetést jelölt ki magának: bosszút állni. Nyilvánvaló az is, hogy ez az elszabadult hajóágyúként dühöngő indulat a születésemet és egyáltalán, a létezésemet érintő utólagos korrekció akarna lenni.)

...

Érdekes, azon a napon, amikor világra érkezésem aktuálisává vált, és éppen abban az országban, ahol megszülettem, ezeket a szavakat jegyzi fel a naplójába egy számomra – utóbb – elengedhetetlennek érzett valaki: „Telefonon hívnak, de a telefon kagylója eltört, és a csonka készüléken át hallok, amint valaki biztat: »meneküljtek, meneküljtek!«”

...

Úgy sejtem, történetünk során – és ez a történet hosszabb, kalandosabb, mint amit a „tudomány” számon tart – létezett civilizáció, amelyben a halál megszabadulást jelentett, tehát örömteli volt, akár egy menyegző, derűs, izgatott rituálé kísérte, ünnepi zűrzavar és persze némi szelíd melankólia.

...

A „halál” a mi világunk meséjének hőse: centruma annak a történetnek, amelyet mi emberek mesélünk estéről estére, évezredek óta önmagunknak, az Univerzum ezt a műfajt nem ismeri.

...

Riasztó dolgok történnek Weimarban. A herceg bőszi diák gyanánt száguldozik föl-alá a falvak kö-

zött, avval a bizonyos Goethével, leisszák magukat és testvériesen megosztóznak a lányokon.

Továbbá: befalaztatják a kis púpos udvarhölgy, von Göckhausen kisasszony szobájának ajtaját. Amikor a hölgy este hazatér, kétségbeesetten tévelyeg az ismerős folyosón, azt képzelet, hogy megbolondult.

Azután: mértéktelen ivászat folyik. Hamvvedreket hozatnak a temetőből, beszédet intéznek a kelyhekhez, amelyek nyilván hamisítatlan ónémetek hamvait tartalmazzák, majd az urnákat megtöltik borral, s a föld germán istene egészségére lerészegednek.

...

Hajam igen megyen, már csaknem kopasz vagyok, nem eléglé meg téli betegségem, hogy csontvázza aszala, jöve még ez is! Hová levétek, ti hajdan esővel göndörgetett hajak, ti szélre haragvók, gyűhősök! Elhullottatok, mint egy jól ki nem tervelt revolutio hősei! S patkó tapos rajtatok! (Tarokkozunk, majd vacsoráltunk, s mentünk zsidó menyegzőbe, táncoltunk éjfélig.)

...

Kertben ül, verőfényben, az árnyékoknak háttal, egyenletes szuszogásába különös zaj keveredik: mintha egy szárnyas nyakát metszenék el, és azon a seben át egy nyitott, sárga csőr, és abból az utolsó, félresiklott kukorékolás bukna ki a fényre.

...

Az a törvénykezési sajátosság, hogy tudniillik minden törvény drákói, de a vasszigort rendre feloldja a korrupció, annak a sok évszázados balkáni társasjátéknak az alapja, amely a rendvédelmi közegek és a lakosság között immár a reflexekbe épülten zajlik: „Ha te is úgy gondolsz, akkor kellemesen fogjuk érezni magunkat, például vidáman poharazgatva megbeszéljük a továbbiakat, azokkal a fránya paragrafusokkal pedig ügyesen kitömjük a zsákot, és arra fekszünk, avval takarózzunk zsákunk melegében aztán kacagva csipkedjük egymást hajnalig.”

...

Fatális hely ez a (jó órában legyen mondva), ez a Föld nevű bolygó, az emberi lényvel a hátán Krisztussá tette magát az Univerzumban. Mert hát az embernélküli égitestek a szenvedés luxusát nem ismerve forróságaik-kihüléseik szcénáit szenttelenül váltogatva, tudatlanul haladnak át az idők főnykulisszáin, és fennállásuk valóságát, hihetőségét

egyedül az adja, hogy mi „itt lenn” számon tartjuk őket, gondolunk rájuk, még ha csak olyanformán is, ahogy statisztikai számsorok mögött olykor, futólag felidézi az ember képzeletében a dolgokat, a létezőket.

...

Egy ötvösmunka, régiség

...Miközben az óra üt, egyidejűleg a tetején kaszál a halál, Mózes a földhöz vágja a törvénytáblát, a zsidók táncolnak az aranyborjú előtt, ketten fújják a kürtöt, e kürtök meg is szólalnak, ketten lovagolnak, ketten lándzsaharcot vívnak, egy dobot ver, egy anyóka kitekint az ablakon, valaki kanállal ételt visz a szájához, két szatír felváltva csendíti a csendőjét, egy fiúcska ügyesen, afféle vékony cserépforma kőre minden órában kisdéd plajbásszal hol mit kapirgál, úgy mint:

„Mert énnekem semmim nincsen, hanem csak a bűn...”, aztán még van egy kristályból nagy mesterséggel csinált gömb, az megmutatja a rátekintőnek, hogy mikor üljön hajóra bátorságosan a tengeren.

...

Milyen termékeny lehetne a félreértés dramaturgiája. Például: „*karórát, úgynevezett karórát viselnek a csuklójukon, és azon a kis műszeren mindenki – ha kedve tartja – ellenőrzi az idejét, az ő saját életidejét, ami attól a pillanattól még rendelkezésére áll...*”

...

Csak a kínos hallgatás marad utánunk, mint jobb társaságban szokott, ha a nemszeretem-vendég végre elkotródott a balfenéken.

...

Két hét óta egy homeopata gyógyít, eddig csekély sikerrel, még ma reggel is szalutált a fejem két dörrenéssel...

...

„*Az őzek absztrakt sűrűsége*” – bejegyzés egy rongyos, eső áztatta, zöld füzetben.

...

Ha a pofon után jött az a jellegzetes vasíz, tehát ha a pofon komolysága a szürke, hétköznapi, átlag-pofonok nagyságrendjét jócskán meghaladta, akkor már sejtettük, hogy most valami alaposabb pedagógiai processzus következik.

...

Ott volt a halott mellett a diófa koporsó, én felnyitottam a födelét, a gyaluforgácsot összegyűjtöttem párnának, köpenyegemet magamra terítve beléfküdtem kedves tanárom koporsójába, egész hajnalig aludtam benne...

...

Elég különös: „Istenről” semmi benyomásom, pedig körülöttem a világ teli van – akár egy falusi bűcsű papírforgóval, cukorfütyülővel, fingópárnákkal – annak a melléfogásnak a kultuszával. (Ami azt illeti: egy ilyen vásári sokadalomban saját magát is nehezen találja az ember.)

...

„*Ott, ott...*” – mutatott a kemencehát formájú dombra, a szilva – és körtefák lakta part és az erdősáv között. Később is „*oda...*” – mutatott jelentőségteljesen, de röstellette végigmondani. Csak úgy mellékesen igyekezett értésükre adni, hogy ha minden jól megy, ott fog „*pibenni*”, „*megpibenni*”. De ezt is félbehagyta, utálta az efféle kijelentéseket, nem volt elégedett a szavakkal. Ha komoly a helyzet, használhatatlanok – ez volt az álláspontja. Tehát csak legyintett, mint aki elfelejtette, mit akart mondani.

...

Itt ülök egy tavaszi kert közepén, a kert Európa közepén, egy tibeti ember ül velem szemben, két karját az ölébe ejtve tartja, egy mandulaforma valamit forgat szórakozottan az ujjai közt, aztán a mandulát a nyelvére helyezi, jobban szeretném, ha nem érintené a nyála, mert tudható, hogy az a valami később az én számba kerül. Most két ujjal kivesszi a szájából a „mandulát”, egy sikló vagy gyíkocská bőrét kezdi lassan, óvatosan lefejtetni arról a tárgyról, akár egy szalagot. Mozdulatai oly finomak, emberségesek, hogy megérintem az arcát, ezt simogatásnak számom.

És most már tudom, hogy ez az ember a haldoklót, tehát engem kísér majd el – ameddig elkísérhet.

...

Megnevezni, eltalálni a szóval... Olyasmi ez, mint a horgász öröme, aki a sűrű, titokzatos és veszélyes Amazonasból kirántja a maga jogos részét, a halacs-kát. (Megtörténhet azonban, hogy a kifogott vízi lény nyálkás, pikkelyes testét magához szorítva a halász melankóliába zuhan, majd a kidülledő szemektől és a hal expresszív tátogásától csak egyre érthetlenebb lesz számára a Nagy Folyó.)

...

A NEMZETKÖZI PAPAGÁJ TRÖSZT MADARAKNAK SZÓLÓ DVD-t ADOTT KI, KALITKÁBAN FOGVA TARTOTT PAPAGÁJOK SZÓRAKOZTATÁSÁRA. A lemezen őserdei papagájok láthatók, ezek a szabadon repkedő madarak – a kiadó véleménye szerint – felvidítják majd kalitkában fogvatartott, többnyire kedélybeteg társaikat.

...

Minden nap igyekszik visszatornázni magát egy bizalomteli (vagy mondjuk így: némileg bizakodó) pozícióba, és minden egyes nap ennek a küzdelemnek a kudarcát dokumentálja.

...

Emlékszem, kissrác koromban sokáig napirenden volt egy fő kérdés: hogyan kerültem én ide. És evvel kapcsolatban egy újabb kérdés adódott: e kezdetnek is hogyan lett kezdete, és én – ez is probléma volt – mikor, hogyan kezdtem figyelni erre az évre.

...

Szája ívét, ajkai domborzatát megrajzolja a nedves-fényes felületen lassan átszivárgó keserű íz.

...

Bizonyos feljegyzéseimben azt hiszem sikerült egészen távoli nézőpontot felvenni önmagamtól. Ez komoly siker lehetne, kivált, ha mindehhez hozzávesszük, hogy a megfigyelésre kijelölt objektum én magam vagyok

...

Kezdett a sírás fojtogatni, de még küzdöttem vele (s az velem), eközben olyan szomorúság vett erőt rajtam, hogy a sírhatnék, ahogy jött, elszállt.

...

Mintha valamennyi szívből jövő megnyilatkozásunk egyre csak a holtta nyilvánított Isten világát próbálná illusztrálni.

...

Meglehetősen attraktív lehetett, ahogy zökkenve zötyögve csattogtam le a Csaba lépcsőn; annak a törékeny, ünnepi marcipántorta koronájára illő leánykának, aki letről kapaszkodott fölfelé, mindenestre így egyszerre sok lehettem... De azért az, ahogy az anyuka ijedten-védekezőn kettőnk közé vetette magát, s még egy rebbenő kézmozdulattal minden váratlanságtól védeni igyekezett a gyereket,

az fájdalmas volt, mégis egyetértettem vele, annak tudatában is, hogy nálam ádázabb védelmezője a kislánynak, ha úgy adódna, ő sem lehetne.

...

Gyerek: „El kéne menni valahová. Valami jó ország nincs?”

...

Az éjszakai kertben nádszékemben ülve elnyom az álom. Erre a szóra ébredek az álom mélyén (én magam vagyok a beszélő és a gyerekeimnek mondom): „Várjatok csak, majd *atavisztikusan vissza-ütök!*” (?)

...

A mag belsejében örvény támad, megragad, magával visz az időbe, pusztulásba.

...

Ferencjóska: „Mentsetek meg, kedves fiaim, drága magyarok! Nézzétek, én nem kérek életet és vért, mert ezen ingredienciákkal én apostoli szent jogomnál fogva úgymint diszponálhatok, de nekem, tudjátok mit, pénzecskére van szükségem, tehát adjatok pénzt!”

...

Ha álmokat mesélnek, vagy éppen én mesélek, az a benyomásom támad, mintha a méhecske nem csak azt táncolná el, ami az öröklött bevésődések szerint minden méhecske dolga, hanem azt is, hogy kétségei vannak: e jelbeszéd álmodja-e őt vagy a méhecske a jelbeszédet.

...

Mielőtt a szerződés elveiben megállapodtak volna, összeállították a bűnösök titkos névsorát. Ebben a tekintetben egyikük sem kényeskedett, hidegvérrel dobták oda áldozatul egymás bosszújának nem csak testi-lelki barátaikat, hanem még rokonaikat is...

...

Antonius elrendelte, hogy a fejet és a kezet tegyék közszemlére a Fórumon. Róma népe borzadva nézte a nagy szónok véres maradványait.

...

Mennyi tehetséggel, ambícióval ment rá a légyre, hogy – „véget vessen neki”!

...

Mint a szerencsétlen exhibicionista, aki hirtelen felfedezi, hogy békén kell hagyni azt a ballonkabátot, nincs mit mutogatnia...

...

Régóta tudom, hogy a képzelet, mint egy harapós eb, sok gonddal-bajjal jár, nem bocsátható szabadon, és ha kipányvázva tartjuk is, fél szemünk mindig rajta legyen.

...Fiatal srác voltam, egy este, magam számára is váratlanul, mintha egy külső akarat hívásának engedelmessé válnék, kiálltam a gangra és figyeltem.

Eleinte nem kifelé figyeltem, előbb azt szerettem volna tudni, hogy – szokásom ellenére – miért állok én itt, mint az unatkozó vénasszonyok. Egy jó ideig nem jött válasz, azután, mintha hátulról megbillentenék a tarkómat, lefelé fordítottam az arcom, de tekintetem még bizonytalanul csálingált erre-arra, néhány másodperc múltán igazán nézni kezdtem: az L-alakú folyosó hosszabb szakaszán, a sarokrács közelében álltam, és nézésemet fölülről a lenti lakás ablakára irányítottam. De – igazat szólva – ekkor már avval a szándékkal, hogy az átlátszatlan függöny fölötti keskeny sávon át a szobába lássak, mert tudni akartam, az „új lány”, aki néhány nappal korábban vett ki albérletet az alsó lakásban, miben sántikál, tényleg azt csinálja-e... Igen, azt. Az „új lány” az ágyon feküdt, arca előtt a párnán alvó kaucsukbabája szemérmetlenül szétfeszített duci combja fénylett. Vártam a folytatást, tényleg bekövetkezik-e, amit elszabadult képzeletem ennek előtte az agyamba vetítet. Minden pontosan – mintha egy szigorú koreográfia előírása volna – aszerint történt: az „új lány”, ez az élő, szájával nyelvvel, utóbb jobb keze két ujjával is, a *másik*, a baba jelöletlen nemi szerve körül manipulált.

(Kissé szégyellem, hogy mintegy ráerőszakoltam a bekövetkezések rendjére azt, amit azután kéjlesóként tapasztaltam.)

...

Séta – áradó őszi fényben – a kisváros főterén. Váratlanul különös benyomás: a város voltaképpen lakói nincsenek jelen. Hogy hová tűntek, azt most ne kérdezzük. Viszont: azok, akik az eredeti lakosságot helyettesítik, láthatóan semmit se vettek észre a helycseréből. Mindenesetre úgy viselkednek, mintha sejtelmük sem volna a botrányról, pedig mindenütt érezhető: ázott kutyaabundaként szaglik a múlt.

...

Gulácsy édesapjával. Fénykép.

A festő arcán, tartásán – hiába, hogy ujjai között szivar látható – mintha az embrió-lét, az embrió-kifejlesztés kísértene.

...

Különös alak! Képes és hajlandó pont olyan alacsonyrendű figurát előállítani önmagából, mint amilyenek az éppen soron lévő ellenérdekű fél látni szeretné.

Mi indítja be vajon ezt a sajátos működést? Attól tartok, a teátrális érzékenység és hajlam. A pofa (magamról beszélek) érzékeli a szembenálló karaktereket – ahogy misztikusok az angyalokat – és egy füst alatt felfedezi a kettő (ő és a másik) összebékíthetetlenységét, és nem bírja, alig viseli el e fatális szembenállásból adódó feszültséget, amelyből azután szabadulni igyekszik.

És ezen a ponton dobja be a színészetét, a kaméleon-reakciót: szép lassan leképezi az antagonista vízióját, azt a fantomot, árnyképet, amivel a másik harcban áll. Így irányítja át önmagáról a figurára a dráma által előírt alakítást. Ezenközben ő maga persze egyre csak figyel és hallgat. „Hiszen legszívesebben úgyis csak hallgatok, hallgatok...” – gondolja.

...

Beethoven kijelentése – „nyomorult, aki nem tud meghalni” – felszabadít bennünket, hozzá képest senkiháziakat: csináljuk nyugodtan, szép csendesen (és öntudattal, szinte büszkén).

...

Már-már úgy tűnt, hogy nyomtalanul múlik el az élők világából, ám egy szép napon, amint az utcán a *nagy úró* megpillantja, felírja őt a naplójába: „*úró lány az utcán*”.

...

Tavaszi, újra. Az első fű – a megunhatatlan kikelet. Kaszálás közben gyöngéd érintés: egy csitri diófa ámbraillatú levele simogat arcom.

...

Közismert figurák haláláról értesülve rendszerint kissé megijedt, mert úgy sejtette, hogy most már előbb-utóbb, óhatatlanul reá fog terelődni a *gyanú*. (Igen, ezt a szót gondolta el, és ez akkor fel se tűnt neki.)

...

Egy kép az ősidőkből (négy- vagy öt éves koromból): Ülök a szomszéd lakásban... Várjunk csak, ülök a *Rózsai néni* kifli-alaprajzolatú, egy közös klozetből kialakított bérleményében és bámulok kifelé azon az egyetlen... (az egyetlen poros ablak a kifli csücskében volt, az innenső csücsök a bejárati ajtó), azon az egyetlen ablakon; az üveg mindig szürke, s az üvegen túl egy duplán szürke, vízszintes tetőre néző hátsó front, akár a színházi kulisszák világa.

Sápadt ég, szeméttel teledobált lichthófok, gyűrött kátránytető. Én a jövőre gondolok, egy olyan pillanatra, ami éppen *most* van: a lakássá átváltozott klozet ablakán kifelé bámuló kisgyerekre- emlékezés pillanatára.

Ezért van tehát, hogy ennyi éven át mindez nem jutott eszembe, hiszen valóban: csak most lett aktuális, azzal, hogy a szerencse eljuttatott a kisfiú képzeletében megrajzolt jövő díszletei közé, azzal, hogy a kör – szinte hallani a kattanást – bezárult.

...

Ahogy az anya szervezete építi-hordozza-dajkálja a magzatot, egyesek úgy dédelgetik önmagukban ennek a kozmikus tudással életre hívott lénynek a le-építését, az egyetemes *nixbe*, nem-tudásba való átirányítását. Ez az örök ellen-tendencia nyilván férfias, világos válasznak tűnik hordozói szemében, kemény ellenérvnek az anyaság mocsári vegetációja, a mélység sötétjében zajló csírázás ellenében.

...

Ha most elébem állna az a húszéves fiatalember, aki voltam, megpendítve az aktuális kérdést, hogy „akkor most hogyan tovább?“, nem hiszem, hogy használható választ tudnék neki adni. Hiszen – ha jól értem a kérdést – arra volna kíváncsi, hogy az adott muníciót figyelembe véve, milyen stratégia szerint volna célravezető az idővel gazdálkodni.

„Milyen furcsa kérdés ez, barátocskám... milyen furcsa... nem is értem...” – Sajnos, attól tartok, valami efféle motyognék, tehát meglehetősen hülyén – a várhatónál és a még elfogadhatónál sokkal hülyebben –, majd elfordulva tőle (a fiatalembertől), nyilván azon tűnődnek, hogy ha nincs válasz, akkor ez... (a fiatalember), ez most mihez kezd magával... kilép... az egészből?

...

„Örökké szeretlek!”

Erről mindig eszembe jut a kismadár, akinek azt a mérhetetlen bazaltkőfejet kell a csőröcskéjével elkoptatnia, aki (kipp-kopp) édesen biztatja a mosolygó bálványt:

„Ne félj, picinyem, ne félj, kész leszünk nemso-kára!”

...

Félálomban még húzkodom a gyeplőt, ha lenézek a bakról, alattam robog az út, akár a téli hold ezüstjében zuhogó vízesés, erős kézzel fogom, megrántom, majd a sárkányként fújtató, bronzszínű lovak közé hajítom, elpilledtem. Úgy teszek, mintha nem tudnám, hogy azok a habosra izzadt szíjak és vasak ott csattognak kék szikrákat hányva az út kezdetétől, a kezdet kezdetétől az ótestamentumi paták ismerős zuhogásában.

...

A vonatablakból kinézve az egyenletesen vonuló tájban – amely ősz óta elfeledte a színeket – szinte látszik a hidegség. Hó nincs sehol, csak áhítozik arra a sok oszlop, traverz, torony, házikó és a sok élő fa: a szélben zuhogó vagy a csendesen pilinkéző, boldog albínó-esőre.

...

Meséli, hogy az édesanyja, mikor haldokolt, furcsán affektálni kezdett, és gyerekhangon mondott felismerhetetlen szavakat, de már egy-két nappal korábban befelé fordult tekintettel, cérnavékony hangon, ijesztő glisszandókat produkált: énekelgett.

...

Az elintézetlen ügyek igen nyomasztóak. El kell tehát intézni az ügyeket. Igen, de az ügyek rossz természete éppen elintézésük közepette mutatkozik meg igen élesen. Ezért van, hogy ilyenkor már szeretnénk félbe-szerbe hagyni az elintézendőt. Csak-hogy eközben az óhatatlanul jelentkező menekülési gondolatok – illetve kísérletek – ügyeinket szinte levakarhatatlanul hozzánk ragasztják, rendelik.

Így hát az esetek többségében az történik, hogy elintézetlen ügyeink – végigtekintvén rajtunk, mint egy hullafoltos harcmezőn –, minket/bennünket elintézettnak tekintenek.

...

Nyilván az egyedüli faj vagyunk, amely egy idegen faj szépségéhez hozzáférni képes. (Viszont minden idegenséget képesek vagyunk oly találékonyan félreérteni, hogy az – szellemünk éppen az efféle ügyködés terén szerzett megbízható rutinja eredményeképpen – már inkább ismerősnek tűnik, nem is idegennek.)

...

Mint az életfogytosok, össze vagyunk vele zárva; ő súgja meg (örökké sugdos, sugdolózik), hogy kik voltunk, kik vagyunk. Boldogító és iszonyatos (és érthetetlen), hogy ebben a zárkában, hiszen ő *Megfoghatatlan*, mindvégig velünk maradt.

...

„Szép az, ami...” Mintha a tetszés összeegyeztethető volna a szépséggel! Mert ez, ha színről színre megmutatkozik – mint az iszonyatos piranha az Amazonas vizében –, veszedelmes sebet ejt, és alkalomadtán csontig lerágja az emberről a húst! Mármost hogy jön ide a tetszés?

...

Azt írja *az a bizonyos illető*, hogy „az embernek ugyanazzal a tisztelettel kell illetnie saját magát is, mint amit visszatekintve a sors egésze iránt érez. EGO FATUM.”

(A sors egésze iránt az én helyzetemben kiiktathatja-e magából az ember a legkeserűbb felháborodottság érzetét? És akkor még ízlésbeli szempontokról nem is beszéltünk, sem a folyamatosan viszszenyelt kacagásról, amit egy-egy ilyen szinoptikusan visszatekintő pillantással – a tragikus látvány hatására – magunkban összegyűjtünk.)

A „tisztelet”, amit minden monumentális tréfa kibontakozásakor érzünk, mindazonáltal: adott.)

...

Nacionalizmus: gyűlöletem a hazaszeretetem. Gyűlöletem nem a sajátom, hanem a hazámé.

...

Olyan szerény, hogy elszégyelli magát az újjászületés gondolatára. (Minthogy már a születés gondolata is zavarba hozza.) Persze, jobban megnézve, észrevehető, hogy nem szerénység az, hanem *egy született kívülálló* avatatlansága és ebből következő aggodalma, majd megrendültsége: hiszen mint a vilámlást, megpillantotta az élet nagy és *rendkívüli* adományát.

...

Egészen különleges helyzet, ha valaki a „sors egésze” iránt érzett felháborodását nem ilyen vagy olyan *hendikepje* etc. miatt kénytelen hordozni és elviselni, hanem mert az élet (egyáltalán) az osztályrésze lett.

És mindehhez hozzáadódik még az elképedés az élet bőségével, befogadóképességével, a morális szempontok iránt tökéletes közömbösséget mutató sodrásával kapcsolatban, amely minden benne ér-

lelődő ellenerőt felszív és befogad, miközben el-emészt.

...

Valami „tudományos csatorna” egy műsort közvetített, a 250 millió évvel ezelőtti, szibériai földrengésről, amelynek mindenféle következményei (kémiai változások a légkörben, az óceánokban etc.) egymillió évig pusztították az élővilágot, s csaknem elpusztították, míg valami földikutyára emlékeztető véglény vitte tovább az „élet szikráját”, általa született újjá az állati lét, hogy ezen az úton elérkezzünk egészen szerénységemig.

...

Csodálatos, hogy egy nő mennyi vulkáni hamut, mérges gázt, ciánt, metánt etc. képes magából a légkörbe bocsátani. (Maga a *küttörő* már a múlté – egészen a következő földrengésig –, látszólag minden elsimult, a sejtekben azonban érlelődik tovább a maga sajátos törvényei szerint ez a bizonyos mérgezés.)

...

Kissrác voltam még, véletlenül végighallgattam egy beszélgetést, ami anyám és a barátnője között zajlott, és amiből egy szót se értettem. Végighallgattam, sőt: ha nem tévedek, valami erős hatás ígérete alatt hallgattam végig, de nem a szavakra figyeltem.

A barátnő különben híres zongoraművész volt, – anyám legalábbis így tartotta őt számon –, és dadogott.

En erre figyeltem. Emlékezetessé pedig egy furcsa kis baleset avatta ezt a jelenetet: az a maflán merengő kisfiú (én), aki odáig egy hellenisztikus puttó talányosra sikeredett arckifejezésével szemlélte a két hölgyet, hallgatását megtörve hirtelen hangos dadogásba kezdett.

Határozottan emlékszem arra a pillanatra: minden mondandóm abban a dadogásban – amely különben nem akart véget érni – kiteljesedett, egyéb közlendőm nem volt.

(A szép, kedves, és anyámmal – aki finomság, elegancia és minden egyéb tekintetben mélyen alatta állt – igen közvetlen, asszony iránt érzett rokonszenvenem már a hosszú és feszült hallgatással is kifejeztem, az a dadogás-ária pedig, amiben ez a feszültség kitört és feloldódott, talán valami szerelmi vallomásféle lehetett.)

...

Telihold: a távcső *ide* irányított lencséje, azon át néznek minket.

...

Értsük meg egymást: amint „Isten”, akkor az rög-
tön valami emberszerűnek a többé-kevésbé teatrális
mentalitással előadott változata.

...

Gulácsy édesapjával. Fénykép.
A festő arcán, tartásán – hiába, hogy ujjai között
szivar látható – mintha az embrió-lét, az embrió-ki-
fejezés kísértene.

...

Az Univerzum létrehozta bennünk – amivel odáig
nem rendelkezett – saját túlvilágát.

...

„Mint a fősvény, kit kincse gondja öl meg.” – Így
vagyunk mi, egy napig élők, az idővel.

...

Don Juan persze nevetséges figura: azt képze-
li, hogy ő utána (elmúlása után) minden nő „*homály-
ban marad*”. Miért? Mert egyedül az ő tekintete
fogta föl – így képze-
li, így mondja magának – ama-
zok ragyogását, hogy azután az ő (Juan) tetszésétől

gerjesztve, az egymással szembefordított tükrök
mintája szerint verődjön két végtelenbe, végtelen-
szer az a ragyogás.

Az idők során azonban az történt, hogy éppen ő,
Juan, tűnt el áldozatai emlékezetéből – mint a *halott
kedves* gyöngyházkeretes árnyportréja a kandalló-
párkányról – aminek az lett a következménye, hogy
minden figyelmük, energiájuk, voltaképpen a ra-
gyogásuk: önmagukra irányult. Kétségtelen, hogy
kívülről mindez tényleg szomorú képet mutat, mert
a Juan által gonoszul megjövendőlt homályra em-
lékeztet, a bombatólcsérszerű fekete lyukra, amely
minden elevenséget elnyel, egyedül Don Juan hiá-
nyát tükrözi vissza.

...

Különös, hogy a szexualitásban és a nyelvben min-
den megtörténik, amire a közeg alkalmas és az is,
amire alkalmatlan.

...

Tűz: vallási pompa, melynek díszkíséretében a ma-
téria innen eltávozik. Barokk élőkép, annak ábrá-
zolására, hogy már a határoknál járunk...

Szerk. az olvasóhoz

Az egész univerzumunk új, mégpedig egy apokaliptikus kor küszöbére érkezett. Amikor – eleddig vagy
nem túlnyomórésztben – világunkat éppen nem az emberiség változtatja perpetuum mobile temetővé,
hanem maga a Természet, amely eddig viszonylagos nyugalommal tűrte, hogy kincseit, energiáit felfog-
hatatlan lényét és lényegét, a saját evolúciója által kitermelt és -nevelt egyedi csúcs-lény: az ember céjainak
rendeljk alá. A földrengések, vulkánkitörések, tűzvészelt és cunamik jelzései után – „*Azért a víz az úr!*” –
ezúttal bolygónk most bekeményített, s a sarkai olvadásával, a klímánk egyre fenyegetőbb változásával,
s legvégül a koronavírus öt kontinenst, szinte szempillantás alatt lerohanó offenzívájával bemondta a hátán
megtúrt fajnak az unalmast, nevezetesen: eddig és ne tovább! Ez így nem fog tovább menni!

Gazdánk – és nem mi az övé –, a Föld (avagy az embernek szabad akaratot adó Föntlévő – az eredő
forrást ezúttal nincs idő, s ezért fölösleges is lenne, boncolgatni) most olyan utolsó, sarokbaszorító kér-
déseket tett fel, amelyekre a kiszolgáltatottságára újra rádöbbenő emberiség csak együtt és egymással
összefogva tudna felelni és lépni. Ahogy addig szépen meg is válaszolt, azaz alkalmazkodott minden ter-
mészeti kihívásra hosszú s feljegyzetlen prehistoriája alatt, bizonyára azért, mert átlátható, s ezért közös
akarat számára megszervezhető, közösségekben élt. Most azonban a vallásokra, kultúrákra, társadalmi
berendezkedésekre, etnikumokra szétzúzó, s ezért egymással ellengondolkodásúvá, ellenérdekel-
tségűvé elkülönült, de ugyanakkor ezeket az ellen(ség)-különbözőségeket kihasználva egymást kiszipo-
lyozó-kolonializáló, s legújabbban a szétzúrozottságot globális információs hálóba gyömöszölő emberiség-
nek – éppen a „fejlettsége” következményeként – itt és most „megállt a tudománya”. (Bizonyára azért –
is –, mert e fölkapaszkodásának nincs konkrét s – különösen a Természet/Föntlévő béketúrásával össze-
hangolt – határozott célja és elképzelése.)

Hiszen ezt a válságot nem oldja meg a vakcina, amelynek álmessiási reménye próbálja elkendőzni a
már nem először szőnyeg alá söpört kérdést, amely megbújt valamennyi társadalmi, kulturális, vagy, ha
tetszik, ideológiai kérdésfetevés köré kikristályosodott mozgalomban, vagy forradalomban: nevezetesen,
hogy a saját (halálba torkolló) véges voltára döbrent fajtagjai, közösségei (ha szabadna mondani: „osz-
tályai”) nem mindegy, hogy milyen feltételek között élnek le azt a kis, parányi idejüket ezen a Földön, ha

Folytatás a 33. oldalon